

Sygn. akt III AUa 667/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 stycznia 2014 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Węgrzynowska - Czajewska (spr.)
Sędziowie:	SSA Barbara Mazur SSO del. Alicja Podlewska
Protokolant:	sekr.sądowy Wioletta Blach

po rozpoznaniu w dniu 8 stycznia 2014 r. w Gdańsku

sprawy F. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

skarga o wznowienie postępowania

na skutek apelacji F. G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VIII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 21 stycznia 2013 r., sygn. akt VIII U 1718/12

zmienia zaskarżony wyrok w pkt 2 w ten sposób, iż zmienia wyrok Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 28 lutego 2012 r., sygn. akt VIII U 2122/11 i zaskarżoną decyzję z dnia 16 września 2011 r. i zobowiązuje pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych w G. do wypłaty emerytury wnioskodawczyni F. G. za okres od dnia 1 października 2011 r. do 21 listopada 2012 r.

Sygnatura akt III AUa 667/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 lutego 2012r. wydanym w sprawie o sygn. akt VIII U 2122/11 Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił odwołanie ubezpieczonej F. G. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. z dnia 16 września 2011 roku zawieszającej emeryturę ubezpieczonej.

W dniu 11 grudnia 2012 roku F. G. wniosła skargę o wznowienia postępowania zakończonego wyrokiem z dnia 28 lutego 2012r. w sprawie VIII U 2122/11 domagając się wznowienia postępowania w celu uchylenia prawomocnego wyroku. Wniosła również o zmianę tego wyroku poprzez uchylenie decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 16 września 2011 roku i wypłacenie jej zaległych świadczeń emerytalnych należnych od dnia zawiedzenia wypłaty emerytury, tj. od dnia 1 października 2011 roku do dnia 31 października 2012 roku wraz z należnymi odsetkami oraz

wznowienie wypłaty świadczeń emerytalnych od dnia 1 listopada 2012 roku. W uzasadnieniu wskazała, że prawo do emerytury nabyła bez konieczności rozwiązywania stosunku pracy i otrzymywała ją w okresie od 1 marca 2009 roku do 30 września 2011 roku. Decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zaś wstrzymana została jej wypłata emerytury od dnia 1 października 2011 r..

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę wniósł o jej oddalenie.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku wyrokiem z dnia 21 stycznia 2013 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 28 lutego 2012 roku i zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 16 września 2011 roku, w ten sposób, że zobowiązał pozwanego do podjęcia wypłaty emerytury należnej F. G. od dnia 22 listopada 2012 roku; oddalił odwołanie w pozostałej części; nowy wniosek o wypłatę odsetek od należności głównej przekazał pozwanemu do rozpoznania.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Decyzją z dnia 16 września 2011r. organ rentowy w związku z nierozwiązaniem przez ubezpieczoną stosunku pracy z pracodawcą, u którego pracowała bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury zawiesił jej prawo do wypłaty emerytury na podstawie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił odwołanie ubezpieczonej od powyższej decyzji wyrokiem z dnia 28 lutego 2012r. w sprawie VIII U 2122/11.

W dniu 11 grudnia 2012 roku F. G. wniosła do Sądu skargę o wznowienia postępowania zakończonych wyrokiem z dnia 28 lutego 2012r. w sprawie VIII U 2122/11 domagając się wznowienia postępowania w celu uchylenia prawomocnego wyroku. Wniosła również o zmianę tego wyroku poprzez uchylenie decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 16 września 2011 roku i wypłacenie jej zaległych świadczeń emerytalnych należnych od dnia zawiedzenia wypłaty emerytury, tj. od dnia 1 października 2011 roku do dnia 31 października 2012 roku wraz z należnymi odsetkami oraz wznowienie wypłaty świadczeń emerytalnych od dnia 1 listopada 2012 roku.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach niniejszej sprawy, aktach sprawy o sygn. akt VIII U 2122/11 tut. Sądu oraz w aktach rentowych pozwanego organu, których prawdziwość i rzetelność nie była przez żadną ze stron kwestionowana. Sąd również nie znalazł podstaw do podważenia jej wiarygodności z urzędu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Skarga ubezpieczonej o wznowienie postępowania zakończonych prawomocnym wyrokiem tut. Sądu w sprawie VIII U 2122/11 oddalającym odwołanie od decyzji organu rentowego z dnia 16 września 2011 roku dotyczącej zawieszenia wypłaty emerytury, zasługuje na częściowe uwzględnienie.

Na wstępie rozważań wskazać należy, że katalog podstaw wznowienia został zawarty w art. 401–404 k.p.c. jest wyczerpujący. Wszelkie inne okoliczności, wykraczające poza sytuacje taksatywnie wymienione w powołanych przepisach, nie mogą stanowić oparcia dla omawianej skargi. W doktrynie funkcjonuje przy tym podział podstaw wznowienia na przyczyny nieważności (art. 401 k.p.c), które stanowią bezwzględny powód wznowienia w tym znaczeniu, że ich stwierdzenie w każdym przypadku powoduje uchylenie zaskarżonego orzeczenia oraz tzw. podstawy restytucyjne (art. 403 i 404 k.p.c), których istnienie uzasadnia uchylenie orzeczenia tylko w przypadku wystąpienia związku przyczynowego zachodzącego między nimi a treścią rozstrzygnięcia, jak i wreszcie tę podstawę, jaką jest wydanie wyroku w oparciu o akt normatywny uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą (art. 401¹ k.p.c.).

W rozpoznawanym przypadku skarżąca wskazała tę ostatnią podstawę wznowienia, powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. w sprawie K 2/12.

Wyrokiem tym Trybunał Konstytucyjny stwierdził niezgodność z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Przepis art. 407 § 2 k.p.c. nakazuje łączyć początek biegu trzymiesięcznego terminu do dokonania tejże czynności procesowej z datą wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego, a więc – w świetle art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 71 ust. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 1997r. Nr 102, poz. 643 ze zm.), wobec nie wskazania przez Trybunał innego momentu – z chwilą ogłoszenia orzeczenia w Dzienniku Ustaw w dniu 22 listopada 2012r., przy zachowaniu maksymalnego, pięcioletniego terminu z art. 408 k.p.c. liczonego od dnia prawomocności objętego skargą wyroku. Nie ulega wątpliwości, że przedmiotowa skarga o wznowienie postępowania została wniesiona bez uchybienia powyższym terminom.

W judykaturze podkreśla się, iż zawarte w art. 410 § 1 k.p.c., w jego obecnym brzmieniu, uregulowanie wykracza poza normy postępowania wstępnego ze skargi o wznowienie postępowania. Zastosowanie tego przepisu oznacza, że przedmiotem badania Sądu jest zachowanie terminu do wniesienia skargi oraz oparcie jej na jednej z ustawowych podstaw wznowienia, a w konsekwencji – także dopuszczalność skargi z mocy ustawy i legitymacją do dokonania tej czynności procesowej. Stwierdzenie zatem dopuszczalności wznowienia nie ogranicza się do analizy, czy wskazane przez skarżącego okoliczności dają się podciągnąć pod przewidzianą w ustawie podstawę wznowienia, lecz obejmuje badanie i ustalenie, czy podstawa wznowienia rzeczywiście istnieje. Wskutek uchylecia art. 411 k.p.c. nastąpiła bowiem eliminacja dwustopniowego postępowania zainicjowanego wniesieniem omawianego środka zaskarżenia. Skarga o wznowienie podlega odrzuceniu w trybie art. 410 § 1 k.p.c., jeżeli w okolicznościach konkretnej sprawy podnoszona podstawa wznowienia nie zostanie przez sąd stwierdzona (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2005 r., IV CO 6/05, Biuletyn Sądu Najwyższego 2005 nr 9, poz. 14).

Dla przyjęcia, że skarga opiera się na ustawowej podstawie wznowienia, nie wystarcza zatem samo sformułowanie przez skarżącego zarzutów w sposób odpowiadający ustawowo określonym podstawom wznowienia, jeżeli z uzasadnienia skargi wynika, iż podnoszona podstawa nie zachodzi.

W rozpatrywanej sprawie uznać należało, iż podstawa wznowienia postępowania została przez ubezpieczoną sformułowana prawidłowo, trafnie bowiem przywołała ona przepis ustawy, co do którego Trybunał Konstytucyjny stwierdził niezgodność z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, a który jednocześnie stanowił podstawę prawną rozstrzygnięcia pozwanego organu zawartego w decyzji, na podstawie którego zapadł prawomocny wyrok sądowy, którego próbę wzruszenia w niniejszym postępowaniu podjęła ubezpieczona.

Ubezpieczona powołała się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. w sprawie K 2/12, stwierdzający niezgodność z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w zw. z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zapadł on po rozpoznaniu wniosku grupy senatorów, która wniosła o stwierdzenie, że art. 6 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726; dalej: ustawa zmieniająca z 16 grudnia 2010 r.) w zakresie, w jakim z powodu uzyskania przez emeryta przychodu z tytułu zatrudnienia kontynuowanego po nabyciu prawa do emerytury bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą skutkuje zawieszeniem prawa do emerytury również wobec emerytów, którzy nabyli prawo do emerytury na mocy wcześniejszych przepisów, bez konieczności rozwiązywania stosunku pracy, jest niezgodny z art. 2, art. 21, art. 64 Konstytucji oraz art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Ustawą z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 9, poz. 118) ustawodawca dodał do art. 103 ustawy o

emeryturach i rentach z FUS ust. 2a, wprowadzając obowiązek uprzedniego rozwiązania stosunku pracy w celu realizacji prawa do emerytury. Od 1 lipca 2000 r. (data wejścia w życie art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS) nierozwiązanie stosunku pracy powodowało, że prawo do świadczenia mogło zostać ustalone, ale nie mogło zostać zrealizowane (zostało zawieszona). Uzasadniając tę zmianę, wskazano, że zasadniczą rolę w ubezpieczeniu społecznym odgrywa powiązanie prawa do świadczenia z brakiem środków utrzymania, a łączenie dochodów z pracy z jednoczesnym pobieraniem emerytury stawia pracujących emerytów w pozycji uprzywilejowanej, co nie może być oceniane w oderwaniu od poziomu życia społeczeństwa, istniejącego bezrobocia oraz obciążeń pracodawcy i budżetu państwa. Regulacja ta znalazła zastosowanie także do osób, które nabyły prawo do emerytury przed jej wejściem w życie, z półroczną *vacatio legis*.

Art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS został uchylony mocą art. 37 pkt 5 lit. b ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. Nr 228, poz. 1507). Od 8 stycznia 2009 r. treścią ryzyka emerytalnego ponownie było osiągnięcie odpowiedniego wieku. Ten stan prawny obowiązywał do 31 grudnia 2010 r. Od 1 stycznia 2011 r. obowiązuje art. 103a, dodany do ustawy o emeryturach i rentach z FUS na podstawie art. 6 pkt 2 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r., znoszący możliwość pobierania emerytury bez rozwiązywania umowy o pracę z dotychczasowym pracodawcą, na rzecz którego była wykonywana praca bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS objął wszystkich emerytów, a więc nie tylko tych, którzy prawo do emerytury uzyskają od momentu jego wejścia w życie, ale również tych, którzy przeszli na emeryturę wcześniej. Ci emeryci, którzy nabyli prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. mogli ją pobierać bez rozwiązania umowy o pracę jeszcze przez 9 miesięcy od daty wejścia w życie zmiany, czyli do 30 września 2011 r. Jeżeli do tego momentu stosunek pracy nie ustał, wypłata emerytury została przez ZUS wstrzymana, poczynając od 1 października 2011 r.

Oceniając przedstawioną wyżej sytuację osób, które nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r., z punktu widzenia zasady ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz bezpieczeństwa prawnego obywateli, Trybunał Konstytucyjny doszedł do wniosku, że gdyby w momencie przejścia na emeryturę osoby te wiedziały, iż będą musiały przerwać zatrudnienie, aby uzyskać świadczenie emerytalne, to w chwili osiągnięcia wieku emerytalnego zrezygnowałyby ze złożenia wniosku o ustalenie prawa do emerytury i kontynuowałyby zatrudnienie. Korzystniejsze dla nich byłoby bowiem uzyskiwanie wysokiego dochodu ze stosunku pracy niż dużo mniejszego świadczenia emerytalnego. A zatem, działając w zaufaniu do państwa i stanowionego przez nie prawa, ubezpieczeni podjęli w przeszłości decyzję co do przejścia na emeryturę. Gdyby wiedzieli, że nastąpi zmiana stanu prawnego, uzależniająca realizację prawa do świadczenia emerytalnego od uprzedniego rozwiązania stosunku pracy, ich decyzja mogła być inna, bo z perspektywy dokonanej nowelizacji ustawy o emeryturach i rentach z FUS i objęcia nią także tych osób, okazała się dla nich niekorzystna. Określając skutki wyroku Trybunał Konstytucyjny wskazał, iż z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw (czyli z dniem 22 listopada 2012r.) utraci moc art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy.

Znaczy to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą – jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury – nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Natomiast przepis ten pozostanie nadal w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od 1 stycznia 2011 r.

Przenosząc powyższe na grunt rozpatrywanej sprawy wskazać należy, iż przedstawione powyżej rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego dotyczy sytuacji, w jakiej znalazła się ubezpieczona. Nabyła ona bowiem prawo do emerytury w marcu 2009r. pozostawiając w zatrudnieniu, gdy nie istniał jeszcze wymóg rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą. Następnie na skutek art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw znalazł do niej zastosowanie przepis art. 103a ustawy emerytalnej, na mocy którego z dniem

1 października 2011r. zawieszono jej wypłatę świadczenia w związku z nierozwiązaniem stosunku pracy do dnia 30 września 2011r.

Mając na uwadze treść wyroku Trybunału Konstytucyjnego należy uznać, że z dniem ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw, tj. od dnia 22 listopada 2012r. powołane przepisy, zgodnie z którymi wypłata emerytury podlegała zawieszeniu w stosunku do wnioskodawczynie przestały ją obowiązywać. A zatem z tym dniem wypłata świadczenia powinna zostać podjęta. Oznacza to, że zgodnie z art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych ZUS jest zobowiązany do wypłaty emerytury wnioskodawczynie począwszy od dnia 22 listopada 2012r.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na mocy art. 412 § 2 kpc w zw. z art. 477¹⁴ § 2 kpc uwzględniając skargę zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego z dnia 28 lutego 2012r. w sprawie VIII U 2122/12 oraz poprzedzając go decyzję o zawieszeniu wypłaty emerytury na podstawie art. 103a ustawy emerytalnej o tyle, że zobowiązał organ rentowy do podjęcia wypłaty należnej ubezpieczonej emerytury od dnia 22 listopada 2012r. jak w punkcie I.

Jednocześnie mając powyższe na uwadze Sąd oddalił odwołanie w pozostałej części jak w punkcie II wyroku.

W punkcie III wyroku zaś Sąd wniosek o wypłatę odsetek od należności głównej przekazał Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych celem rozpatrzenia.

Apelację od wyroku wywiodła wnioskodawczynie zaskarżając go w części oddalenia odwołania co do roszczeń od 1 października 2011 r. do dnia 21 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Apelacja jest zasadna.

Istotą sprawy była możliwość zastosowania w stosunku do wnioskodawczynie art. 103a ustawy emerytalnej, zakwestionowanego wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. w sprawie K 2/12, OTK-A 2012/10/121 w okresie poprzedzającym jego wejście w życie. Wyrokiem tym Trybunał orzekł, że „art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy emerytalnej, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”.

Oceniając skutki wyroku, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą, jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury, nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. W stosunku do tych osób przepis art. 28 cytowanej ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych w zakresie w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy emeryturach i rentach z FUS utracił moc z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw, czyli z dniem 22 listopada 2012 r. (Dz.U. z 2012 r., poz. 1285).

Sąd Apelacyjny podziela pogląd prawny wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 listopada 2013 r., II UK 156/13, którym oddalił skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 17 grudnia 2012 r., III AUa 206/12, którym zmieniono wyrok Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 13 grudnia 2011 r. w ten sposób, że zobowiązano organ rentowy do podjęcia wypłaty emerytury ubezpieczonemu od dnia 1 października 2011 r. W ocenie Sądu Najwyższego utrata mocy obowiązującej przepisu (aktu prawnego), zakwestionowanego przez Trybunał Konstytucyjny, następuje stosownie do art. 190 ust. 3 Konstytucji, z chwilą wejścia w życie orzeczenia Trybunału i orzeczenie to ma w tym aspekcie charakter konstytutywny. Implikuje to konieczność dokonywania przez Sąd subsumcji norm prawnych bez przepisu wyeliminowanego z porządku prawnego. Utrata mocy obowiązującej przepisu determinuje także odmienną ocenę wcześniej istniejącego stanu prawnego. Eliminacja skutków wynikających z niekonstytucyjnych przepisów następuje, w myśl art. 190 ust. 4 Konstytucji RP, w wyniku

indywidualnych rozstrzygnięć w sferze stosowania prawa (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., II UK 227/13).

Mając na uwadze powyższe ustalenia i rozważania Sąd Apelacyjny na mocy art. 412 § 2 kpc w zw. z art. 386 § 1 kpc orzekł jak w sentencji.